

Από παράσταση του θεάτρου Gérard Philippe του Σεντ Ντενίς, που δόθηκε για τους απεργούς στο εργοστάσιο της Σιτροέν, στις 26 Μαΐου 1968

Ευαγγελία Φρυδά

Το αίτημα επικοινωνίας των τεχνών με τον κόσμο της εργασίας, ώστε να εκφραστεί η δυναμική της ανατροπής, με νέους συμμετοχικούς τρόπους και μορφές δημιουργίας αναδύθηκε δυναμικά τον Μάη του 68. Ειδικά το θέατρο, τέχνη άμεση και ζωντανή, σφραγίζεται από τα νέα ρεύματα.

Στον χώρο του θεάτρου η αμφισβήτηση της κυρίαρχης κουλτούρας εκφράζεται εντονότερα από ότι στις άλλες τέχνες, μιας και πρόκειται για μια τέχνη άμεση και ζωντανή. Αντίστροφα, στο πεδίο των κινηματικών δράσεων, η ριζοσπαστικοποίηση, η συμβολική βία, η απρόβλεπτη εξέλιξη όταν κάποιος παίρνει δημόσια τον λόγο, προσομοιάζουν με ένα τεράστιο χάπενινγκ, ένα θέατρο-αγορά.

Στην πρώτη δράση αμφισβήτησης του θεάτρου στις 20 Φεβρουαρίου, σε παρουσίαση έργων της αμερικανικής πρωτοπορίας, στο Εθνικό Θέατρο, εξήντα περίπου νέοι (μεταξύ αυτών και μέλη του Living Theatre, πρωτοποριακού αμερικανικού θιάσου, με αναρχική και ειρηνιστική φιλοσοφία) καταγγέλλουν το «θάψιμο» της Beat Generation από «**τα γραφεία κηδειών της κουλτούρας**». Αυτή η διαμαρτυρία σύντομα επεκτείνεται στον ευρύτερο χώρο του θεάτρου και εκφράζεται για αρκετό διάστημα μετά.

Στις 12 Μαΐου τα περισσότερα επαγγελματικά θέατρα συμμετέχουν στις διαμαρτυρίες ενάντια στην καταστολή των φοιτητών. Στις 13 Μαΐου κηρύσσουν απεργία διαρκείας. Συστήνεται Επιτροπή επαναστατικής δράσης από καλλιτέχνες, ερευνητές, διανοούμενους και μέλη νεολαιίστικων οργανώσεων και αποφασίζεται να καταλάβουν το θέατρο του Οντεόν, στις 14 Μαΐου, που μετατρέπεται σε στρατηγείο των μαζικότατων γενικών συνελεύσεων τους για τους επόμενους τρεις μήνες. **«Όταν το κοινοβούλιο γίνεται αστικό θέατρο, όλα τα αστικά θέατρα πρέπει να γίνουν κοινοβούλια»**, είναι ένα από τα συνθήματα τους, ενώ σε πανό που ξετυλίγουν αναγράφεται: **«Η Ζωή μέσα στην Τέχνη και η Τέχνη μέσα στη Ζωή»**.

Ο επαναστατικός αγώνας των εργατών και των φοιτητών που γεννήθηκε στον δρόμο, τώρα επεκτείνεται (...) γράφει η προκήρυξη που διανέμουν στο κοινό το βράδυ της κατάληψης. Το θέατρο, ο κινηματογράφος, η ζωγραφική, η λογοτεχνία κλπ. έγιναν βιομηχανίες που τις οικειοποιήθηκε η ελίτ με σκοπό την αποξένωση και την εμπορευματοποίηση, προσθέτουν, και καλούν τον κόσμο να σαμποτάρει την πολιτιστική βιομηχανία, να καταλάβει και να καταστρέψει τους θεσμούς, να ανακαλύψει τη ζωή.

Ένα από τα συνθήματα στο κατειλημμένο Οντεόν είναι: **«Όταν το κοινοβούλιο γίνεται αστικό θέατρο, όλα τα αστικά θέατρα πρέπει να γίνουν κοινοβούλια»**

Στις 18 Μαΐου ο κόσμος του θεάματος, σε όλη τη Γαλλία, ενώνεται με το κίνημα αμφισβήτησης, και πολλά θέατρα δίνουν παραστάσεις στα κατειλημμένα από απεργούς εργάτες εργοστάσια. Το **Θέατρο του Ήλιου** παρουσιάζει το έργο **La Cuisine**, και συζητά με τους απεργούς για τις συνθήκες ζωής τους και τις προσδοκίες τους από το θέατρο, ενώ το **Θέατρο Gérard Philippe** δίνει **παραστάση για τους απεργούς στο εργοστάσιο της Σιτροέν**.

Με επεισοδιακό τρόπο εκτυλίσσεται, τον Ιούνιο, το Φεστιβάλ της Αβινιόν, όπου γίνονται πολλές διαμαρτυρίες. Η απαγόρευση δύο ανατρεπτικών παραστάσεων, ιδιαίτερα της παράστασης Paradise Now του Living Theater, πυροδοτεί επιπλέον την κατάσταση. Στη διάρκεια της, ο Τζούλιαν Μπεκ (συνιδρυτής του Living) καλεί το θέατρο να «βγει από τη φυλακή του» και να ξεχυθεί στους δρόμους. Στο τέλος της παράστασης γίνεται διαδήλωση στους δρόμους της Αβινιόν, με σύνθημα «**Το θέατρο είναι στο δρόμο**». Την επόμενη, ο δήμαρχος ζητά να αντικατασταθεί το έργο και τελικά το Living αναγκάζεται να αποχωρήσει.

Τον Ιούνιο, επίσης, και έπειτα από αρκετές συναντήσεις, 23 διευθυντές Λαϊκών Θεάτρων και πολιτιστικών κέντρων, που είχαν συγκροτήσει μόνιμη επιτροπή, υπογράφουν την διακήρυξη της Βιλερμπάν, με την οποία αμφισβητούν την υπάρχουσα μορφή του θεάτρου, επισημαίνοντας πως, εκτός από το κοινό των θεάτρων, την αστική τάξη δηλαδή, υπάρχει και το «μη-κοινό», που αποτελείται από όλους εκείνους που, ακριβώς λόγω αυτής της μορφής, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, δεν είχαν ως τώρα και ούτε πρόκειται να έχουν πρόσβαση στα πολιτιστικά δρώμενα.

Υποστηρίζουν πως το θέατρο αποτελεί προνομιακή μορφή έκφρασης γιατί είναι μια τέχνη συλλογική που έχει συλλογική απεύθυνση. Γι' αυτό υποστηρίζουν την αναγκαιότητα **συνύπαρξης της θεατρικής δημιουργίας με την πολιτιστική δράση**. Κριτικός απέναντι σ' αυτήν τη διακήρυξη, καθώς και σε όλες τις συζητήσεις που γίνονται στο Οντεόν στη διάρκεια του Μάη είναι ο Εμίλ Κοπφερμάν, που θεωρεί τις προτάσεις ρεφορμιστικές και αντιπροτείνει μια επαναστατική προλεταριακή κουλτούρα αντί μιας ακαδημαϊκής με τη στήριξη του κράτους.

Μέσα από όλες αυτές τις διεργασίες, του Μάη του 68, αν και έγιναν, πράγματι, ρωγμές στην κυρίαρχη αντίληψη για την τέχνη και το θέατρο, οι αντιφάσεις και οι εντάσεις που εκφράστηκαν σχετικά με τη σχέση θεάτρου και κοινού, τη δημιουργία ή τη δράση, εξακολουθούν να στοιχειώνουν τον χώρο του θεάτρου. Το ίδιο και η ελπίδα για ένα θέατρο-εργαλείο, για να ξαναφτιάξουμε τον κόσμο.

Βαθιά κριτική της κυρίαρχης κουλτούρας και πρόβες ανατροπής

Σημαντική πτυχή του Μάη του 68 ήταν η προσπάθεια του κινήματος για ριζική αλλαγή της καθημερινής ζωής, μέσα από τη ρήξη των ορίων που επιβάλλουν οι κάθε τύπου εξουσίες. Σ αυτό επέδρασαν καταλυτικά η αμερικάνικη αντικουλτούρα μπίτνικ, το Νταντά, ο Σουρεαλισμός και η Καταστασιακή Διεθνής, μια κίνηση ριζοσπαστών καλλιτεχνών από διάφορα πεδία, που αρνούσαν τον διαχωρισμό ανάμεσα στη ζωή και την τέχνη. Το ίδιο και

το έργο *Η κοινωνία του θεάματος* (1967) του Γκυ Ντεμπόρ, – μέλος της Καταστασιακής και ηγετική μορφή του κινήματος – που εγκαινιάζει ένα νέο είδος κριτικής, εστιασμένο στην κουλτούρα και την αισθητική της, στηλιτεύει τον καταναλωτισμό και την τηλεόραση, και εκθειάζει τη δημιουργικότητα και τον αυθορμητισμό, με εργαλεία το παιχνίδι, την περιπλάνηση, την ελευθερία και την κριτική σκέψη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο οι Καταστασιακοί προπαγανδίζουν τις επαναστατικές τους ιδέες, μέσα από γκράφιτι και αφίσες.

Η καλλιτεχνική δημιουργία αποτελεί ιδεολογική συνιστώσα του κινήματος. «Στο σχολείο της ποίησης δεν μαθαίνουμε: αγωνιζόμαστε», γράφει ο Λεό Φερέ στην εισαγωγή της ποιητικής του συλλογής *Ποιητές... τα χαρτιά σας!* Ο ζωγράφος Ζ. Ντιμπιφέ χρησιμοποιεί την μαρξιστική ιδέα της κουλτούρας ως «όπιο του λαού» που θάβει τη δημιουργικότητα και καταγγέλλει την «ασφυκτική κουλτούρα», μέσα από την οποία η αστική τάξη νομιμοποιεί και επικυρώνει την κυριαρχία της. Στο Πανεπιστήμιο της Ναντέρ, ο κινηματογραφιστής Ζαν-Λικ Γκοντάρ στην ταινία του *Η Κινέζα* σκηνοθετεί τις συζητήσεις μεταξύ των φοιτητών αγωνιστών, ενώ αντίστοιχα, ο καθηγητής-συγγραφέας Ρομπέρ Μερλέ στο μυθιστόρημά του *Πίσω από το παράθυρο*, «σκηνοθετεί» το φοιτητικό κίνημα μέσα από τις «φωνές» των φοιτητών του.

Πηγή: **ΠΡΙΝ**